

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SOBOTA, 16. II. 1952

ŠTEV. 12 (472)

Po 10 letih izseljenci še vedno čakajo

Poročali smo že, da je več slovenskih organizacij takoj po izmenjavi nekaterih ministrov v avstrijski vladi s pismi opozorilo pristojne nove ministre na najbolj pereča vprašanja, katerih rešitev so njihovi predniki zavlačevali v nedogled.

Na pismeno opozorilo se je najprej odzval novi minister za pouk dr. Kolb, ki je sporočil Slovenski prosvetni zvezi, da je vzel njeno vlogo kot povod, da je zahteval poročilo o zadevah, ki mu jih je SPZ nakazala.

Medtem je tudi Zveza slovenskih izseljencev, ki je pozvala novega finančnega ministra dr. Kamitza, da poskrbi za dokončno popravilo škode slovenskim izseljencem, sprejela ministrov odgovor, v katerem je rečeno, da so želje Zveze slovenskih izseljencev ponovno temeljito poručili, pri čemer pa da je bilo ugotovljeno, da je bila škoda, ki so jo utrpeli izseljeni Slovenci na Koroškem, v glavnem že poravnana. „Vsled tega“, pravi na kraju minister Kamitz, „zvezno ministrstvo za finance ni v stanju, da bi preko dosedanjih dajatev stavilo izseljenim Slovincem na razpolago sredstva za nadaljnjo popravilo škode.“

Da bi nekako utemeljil svoj odklonilni odgovor, se minister sklicuje na vse tiste, ki so bili zaradi vojne oškodovani, čes, da niso prejeli nobene vojne odškodnine in da ne morejo računati s tem, da bi jo kdaj koli prejeli. Težko je reči, ali novi finančni minister pozablja, ali pa ne ve, da so se avstrijske oblasti takoj po zlomu nacizma obvezale, da bodo popravile škodo, ki so jo zaradi nasilne izselitve utrpeli koroški Slovenci.

Novi minister je pri „ponovni temeljiti proučitvi“ očitno tudi prezrl, da je Zveza slovenskih izseljencev pri svoji zadnji intervenciji na finančnem ministrstvu, ko je sedel tam še njegov predhodnik, dobila zagotovilo, da bo

ministrstvo njenim željam ugodilo, čim bo prišlo do sporazuma s Koroško deželno vlado v nekem spornem finančnem vprašanju. To naj bi se rešilo na skupnem sestanku zastopnikov Zveze slovenskih izseljencev, g. deželnega glavarja Wedeniga in njegovega namestnika Ferlitscha pri zveznem kanclerju dr. h. c. ing. Figlu na Dunaju. Zveza slovenskih izseljencev do danes še zamača čaka na ta obljubljeni razgovor, ki naj bi dokončno razčistil vprašanje pristojnosti in s tem dokončne poprave škode,

ki jo je koroška deželna vlada s svojimi komisijami uradno ugotovila in priznala.

Medtem ko so v teku močna prizadevanja, da bi spremenili obstoječo povračilno zakonodajo v prid nacistom, se morajo slovenske žrtve fašizma še vedno boriti za popravilo škode, ki jim je bila prizadejana. Zato se slovenski izseljenci ne bodo zadovoljili z odklonilnim odgovorom ministra Kamitza, temveč bodo vztrajali na tem, da bodo vsaj letos — ob desetletnici izselitve — prišli do svoje pravice.

Oboroževanje ovira gospodarski napredek

Po vsem svetu je čutiti pomanjkanje živila, ponekod bolj, drugod manj. Od leta 1938 se je povečala količina kmetijskih pridelkov samo za 9%, medtem ko je število prebivalstva naraslo za 120%. Ta neskladnost pa od leta do leta narašča. Položaj je tem težavnejši, ker se je proizvodnja povečala skoraj izključno v velikih deželah, ki so pa same potrošile ves presežek.

Iz poročila o življenjskih razmerah na svetu, ki ga je poslal Ekonomsko-socialni svet OZN vsem včlanjenim državam, je videti, da ima od 70 samo 12 dežel letni dohodek 200 do 500 dolarjev na prebivalca, 40 dežel pa dohodek izpod 200 dolarjev. Če govorimo na splošno ne glede na to, ali gre za Afriko, Srednjo Vzhod, Južno Azijo ali druge nezadostno razvite dežele, kakor so nekatere južnoameriške, je možnost varčevanja v teh deželah mnogo manjša od potrebe po investicijah, ker število prebivalstva narašča. Po splošnem mnenju strokovnjakov, bo število prebivalcev nezadostno razvitih dežel v prihodnjih desetih letih naraslo za 1.25% na leto.

Predsednik Ekonomsko-socialnega sveta OZN je na neki seji izjavil, da bi potrebovali 19 milijard dolarjev na leto, če bi hoteli spričo naraščajočega števila prebivalcev dvigniti

življenjsko raven za 2%. Nezadostno razvite dežele pa še dolgo ne bodo zmogle niti neznanega dela teh izdatkov. Več sto strokovnjakov, ki jih pošilja OZN, da bi proučili položaj in zbrali potrebne podatke, bo s svojimi napori pripomoglo, da bo mogla Organizacija Združenih narodov z nasveti pomagati vsaj tam, kjer so razmere najslabše. Premalo razvitim deželah pa niso toliko potrebni nasveti kolikor denar.

Strokovnjaki Ekonomsko-socialnega sveta OZN cenijo narodni dohodek Zpadne Evrope, Azije, Avstralije in Kanade približno na 300 milijard dolarjev. Če bi prenesli le 2% te vsote na nezadostno razvite dežele, bi dobile za svoj gospodarski razvoj na leto 7 milijard dolarjev. To pa bi seveda še zdaleč ne zadostovalo, da bi se življenjske razmere v njih znatno izboljšale. Vprašanje pa je, ali bi bile dežele, kjer so življenjske razmere boljše, pripravljene vsaj toliko pomagati zaostalim deželah. Največja ovira na poti h gospodarskemu napredku je pač oboroževanje. Predstavniki mnogih dežel često poudarjajo, naj bi se program pomoči zaostalim deželah in program obrambe uresničevala vzporedno.

(Iz poročila Ekonomsko-socialnega sveta OZN).

Pogreb kralja Jurija VI.

Včeraj je bil na gradu Windsor svečani pogreb angleškega kralja Jurija VI. Iz zgodovinske Westminster Hall, kjer je od pondeljka naprej ležal na mrtvaškem odru so ga na lafeti peljali skozi z večtisočglavo množico obrobje Londonse ceste na Paddingtonski kolodvor. Krsti je sledila najprej kraljevska družina, za njo vojvode in potem guvernerji britanskega kraljestva ter diplomatski zastopniki drugih držav. Samo voditelji britanskih političnih strank se sprevoda po Londonu niso udeležili, marveč sta Churchill in Attlee ter drugi politiki pričakovali kraljevo krsto na gradu Windsor, kamor je bila prepeljana s posebnim vlakom od Paddingtonskega kolodvora in kjer se je vršil tradicionalno svečani pogreb.

Med stotisoč venci za mrtvega kralja se nahaja tudi venec egiptovskega kralja, ki ga sma-

trajo kot edini politični venec, ker nosi na svilenem traku napis: „Faruk, kralj Egipta in Sudana“.

Avstrijo zastopata na pogrebu tretji prezident parlamenta dr. Alfons Gorbach in šef protokola oddelka za zunanje zadeve v uradu zveznega kanclerja, dr. Heinrich Haymerle. Belgijski kralj Baudoin pa je prekršil običaj in se ni sam udeležil pogreba, marveč je poslal samo svojega 18 letnega brata, kraljeviča Alberta. V Belgiji je zaradi tega nastalo precejšnje razburjenje, ker smatrajo, da je ta nevljudni kraljev postopek pripisati vplivu njegovega očeta, bivšega kralja Leopolda, ki je o njem znano, da je med vojno gojil večje simpatije za Hitlerjevo Nemčijo kot za Veliko Britanijo in njeno vojno proti Nemčiji.

Drobtine iz avstrijskega parlamenta

80. SEJA — PRESENETLJIVA SOGLASNOST — ZAKONSKI OSNUTEK PROTI KOLABORACIONISTOM — ENAKOPRAVNOST ZA KATOLIČANE IN PROTESTANTE

V sredo je imel avstrijski parlament svojo 80. sejo v poslovni dobi, ki se je začela po zadnjih državno-zborskih volitvah. Menda prav zaradi te jubilejnosti je seja potekla izjemoma povsem mirno: vseh šest točk dnevnega reda so enoglasno odpravili in odobrili, pa med tem niti enkrat ni bil slišati kak nasprotujoči medklic, čeprav so medklici v avstrijskem parlamentu sicer zelo običajni in z vseh strani vedno množični.

Razpravljal pa je parlament na tej svoji seji o ukinitvi doslej še veljavne nemške določbe o zaščiti zakona, družine in materinstva, nadalje o ureditvi začetka šolske obveznosti, o spremembi gotovih določb za zaposlitev otrok in mladincev ter o še nekaterih drugih, le posttransko važnih stvareh.

Določba o zaščiti zakona, družine in materinstva, ki je izvirala še iz nemškega prava, je bila razveljavljena ter je s tem postala prosta

OBIŠČITE KNJIGARNO „NAŠA KNJIGA“ V CELOVCU!

Knjiga, gledana z zornega kota večtisočletnega razvoja človeštva, je najdragocenejša posoda, kar jih je iznašel človek.

pot za ustvaritev novega avstrijskega zakonskega prava. Za začetek šolske obveznosti je bil določen 1. september po dopolnitvi 6. leta starosti. Pred svojo zakonito šolsko obveznostjo se smejo izjemoma sprejemati otroci v prvi šolski razred le, če dopolnijo do naslednjega 31. decembra 6. leto starosti in če o njihovi zadostni telesni in duševni zrelosti za obisk šole ni nobenega dvoma.

Razen predvidenih točk dnevnega reda so na omejeni seji parlamenta govorili tudi še o drugih stvareh. Tako so poslanci OeVP-ja vprašali socialnega ministra Maisela, kaj misli storiti v zvezi z nekimi dozdevnimi nedostatki v apotekarski zbornici. Socialistični poslanci pa so predlagali spremembo zakona o dohodninskem davku, in sicer v tem pravcu, da se vdovci, ki so bili najmanj 10 let poročeni, ki nimajo otrok in so starejši od 60 let, ne uvrstijo v davčno stopnjo I. marveč pustijo v stopnji II., to se pravi, da se jim tako olajša davčna obremenitev.

Nekateri socialistični poslanci so, kar je bila brez dvoma najzanimivejša stvar na tej seji parlamenta, zahtevali od zvezne vlade, naj izdela zakon, ki omogoča kaznovanje kolaboracionistov, ki sodelujejo na škodo Avstrije z raznimi ustanovami zasedbenih oblasti. V utemeljitvi te zahteve je med drugim rečeno: „Potrebno je, da se sodelovanje Avstrijcev z ustanovami zasedbenih oblasti, ki nasprotujejo interesom republike in se ne podredujejo njenim zakonom, že sedaj označi za kaznivo. Nihče, ki bi se po dosegu popolne svobode in neodvisnosti Avstrije moral za taka dejanja zagovarjati, naj se ne bi mogel sklicevati na to, da njegova dejanja, ki jih večina avstrijskega ljudstva že danes obsoja, niso bila sodnijsko kazniva že za časa, ko so bila storjena — pa čeprav avstrijski sodišča in upravne oblasti niso v stanju tudi dejansko ukrepati v tem smislu, dokler traja okupacija Avstrije.“

Končno je socialno ministrstvo predlagalo zbornicam in deželnim vladam novelo k zakonu o praznikih, ki predvideva sprejem velikega petka v seznam državnih praznikov. Socialistični poslanci so se že večkrat zavzemali za to ureditev, ker smatrajo, da mora največji protestantovski praznik v letu, veliki petek, prav tako biti zakoniti državni praznik, kot so to številni prazniki katoliške cerkve. OeVP kot predstavnica podjetnikov in kapitalistov je vedno preglasovala ta predlog, ker bi pač njeni varovanci, ubogi podjetniki in velepodjetniki, bili sicer prisiljeni, svojim delojemalcem — vsem, ne samo protestantovskim — še en dan več v letu polno plačati, ne da bi le-ti delali za njihove profite.

Indija ne misli uporabljati sile

Ministrski predsednik in zunanji minister Sri Nehru je v parlamentu omenil tuja posestva v Indiji in izjavil: „Za nas je zelo nevarno, da na našem ozemlju še vedno obstajajo majhna tuja posestva, ki so vir stalne razdraženosti. Sklenili smo, da bomo še dalje ohranili politično linijo potrpežljivosti, ker vemo, da bodo prej ali slej ta posestva zopet sestavni del Indije. Čemu bi torej povzročili komplikacije, in se prenaigli?“

Glede Kašmirja je Nehru izjavil, da sedaj to vprašanje proučuje neki mednarodni organizem in da Indija ne bo podvzela nobenega vojaškega ukrepa, da zopet dobi to ozemlje; če pa bodo drugi podvzeli vojaške ukrepe, se bo Indija znala protiviti. Zaključil je, da ne misli Indija vsiliti svojih sklepov s silo.

Washington. — Demokratični predstavnik Adomph Sabbath je izjavil, da mu je predsednik Truman izjavil, da je pripravljen, potruditi se, da bo zopet izvoljen za predsednika, če bi to lahko prispevalo k svetovnemu miru. Vendar pa je omenjeni predstavnik izjavil, da je prepričan, da se Truman ni še dokončno odločil o svoji kandidaturi.

Plazovi spet terjajo človeška življenja

Ze lanska zima je prizadejala prebivalstvu v alpskih deželah ogromno gmotno škodo ter terjala večje število človeških življenj. Vsi se še spominjamo težke nesreče, ki so jo povzročili plazovi gorski vasi Heiligenblut pod Velikim Klekom.

Po kratki odjugi in novem snegu, ki je te dni zasul obširne alpske predele, se je nevarnost plazov močno povečala.

V začetku tedna se je izvedelo iz Švice, da je snežni plaz zasul in na mestu ubil dva švicarska delavca, ki sta čistila železniško progo pri Rottenthurnu. Na planini Alpicella blizu švicarske meje pa so našli trupla štirih Italijanov, zasutih pod več plazovi.

Najtežja nesreča pa se je zgodila v noči od nedelje na ponedeljek na Predarlskem, kjer je v bližini Melkde v Klein Walsertalu ogromen plaz snega zasul planinsko kočjo, kjer se je nahajalo 49 oseb, med njimi 46 študentov iz Nemčije. Nepoškodovanih je ostalo samo 20 oseb, 9 jih je bilo ranjenih, 20 pa jih je zgubilo življenje.

Na Tirolskem so plazovi terjali v torek 4 smrtnih žrtve, med njimi 3 otroke v vasi Leutasch. Ponekod leži sneg 3 do 5 metrov visoko.

Na Danskem in v severni Nemčiji so divjali snežni zameti, kakršnih ne pomnijo več od leta 1898. V francoskih Pirenejih je 11 občin popolnoma odrezanih od sveta.

V zadnjih dneh zapadli sneg je v mnogih deželah prekinil prometne zveze. Na Koroškem je včeraj obstal skoro ves železniški in avtobusni promet.

Celovec, 15. II. 1952. Deželni glavar Wedenig je danes po radiu pozval vse koroške župane, da v svojem delokrogu pritegnejo vso razpoložljivo delovno silo, da bi bile prometne zveze čimprej spet vzpostavljene. V to svrhu naj župani proglasijo zasilno stanje.

„Slovenski ples“ - edinstven uspeh

Zamisel, po dolgih desetletjih organizirati v Celovcu spet enkrat po obliki, vsebini in udeležbi dobro družabno prireditev, ki bi združila čim več Slovencev, ki so dobre volje in bi služila neprisljeni skupnosti, boljšemu in globljemu medsebojnemu spoznavanju, je bila smela in brez dvoma tudi tvegana. Posebni komite, pripravljalni odbor, ki si je naložil težko in odgovorno nalogo, da pripravi prireditev s ponosnim imenom „Slovenski ples“ v vseh podrobnostih brezhibno, se je z vso predanostjo in prizadevnostjo potrudil, da bi ustregel vsem željam in potrebam, ki jih zahteva taka prireditev.

Deželni glavar g. Wedenig in šef Urada za zvezo FLR, v Celovcu, legacijski svetnik M. t. ja Vošnjak, sta radevolje prevzela pokroviteljstvo načrtovane prireditve.

Pripravljalni odbor je pozval k sodelovanju vse slovenske organizacije na Koroškem in našel pri večini pravilno razumevanje. Naprosil je orkester Radia Ljubljana, da bi zasviral: koroškimi Slovincem, povabil je iz Slovenije soliste in druge kulturnike. Z veseljem je na povabilo pristal 18-članski orkester, nadalje dva solista: sopranistka Sonja Drakslerjeva in tenorist Janez Lipušček ter „Fantje na vasi“, ki so že ves teden poprej gostovali z uspešnimi koncerti na Koroškem.

Dosti truda je zahtevala sistematična reklama s plakati in osebnimi vabilii, ki naj bi v širokih p'asteh slovenskega ljudstva vzbudila zanimanje za „Slovenski ples“ v Celovcu.

In končno je prišel pričakovani dan, nedelja zvečer 10. februarja 1952. Trudapolno delo pripravljalnega odbora je bilo kronano s popolnim da nepričakovanim uspehom. Iz vseh dolin in najoddaljenejših vasi so se zgrinjali veseli ljudje v obširne Funkhaus prostore in jih napolnili, da si se le s težavo prerival skozi tesno zasedena omizja.

Izkazali so se tudi Slovenci-Celovčani, ki jih je prireditev privabila brez razlike stanu in položaja. Prišli so trgovci in delavci, uradniki, obrtniki in študentje. Obe dvorani z vsemi stranskimi prostori sta bili zasedeni do zadnjega prostora, čeprav so se našli tudi redki posamezniki, ki so skušali s čudnimi in dvomljivimi motivacijami ter s škodoželjnim prišepetavanjem begati ljudi predvsem na poletje, da bi jih odvrnili in zadržali doma. Doma ostali pa so samo — osramočeni prišepetovalci.

Pestro in veselo razigrano družbo je uvodoma pozdravil član pripravljalnega odbora, nakar je za uvod v veseli večer sledil izbran kulturni spored. Občinstvo je zavidljivo prisluhnilo mehkeemu glasu mezzosopranistke Sonje Drakslerjeve in kristalno čistemu tenorju Lipuščka, ki sta za svojo umetnost žela pri občinstvu burno in hvaležno odobravanje. Prav

tako navdušen aplavz so izzvali „Fantje na vasi“ s svojimi zvočno dovršenimi melodijami.

Praznično razpoloženje med kulturnim programom se je zilo v veselo razigranost, ko je nato pod taktirko Miha Gunzka zaigrala 18-članska godba ljubljanskega radio-orkestra in s tem dala znamenje, da je se je pričel „Slovenski ples“.

Godba je neutrudno igrala do ranega jutra in vsi ljubitelji plesa so prišli na svoj račun in le prehitro so potekale ure nedeljeno dobro razpoloženim gostom.

Za zabavo med pavzami je šegavo poskrbel Frane Milčinski, ki ga iz ljubljanskega radia poznamo tudi na Koroškem pod imenom Ježek. Vmes je bila še ameriška licitacija, kraljev-

ska torta, ki jo je s ponovnimi dotacijami dobil čevljarski mojster Opetnik iz Pliberka, ki jo je pa potem tovariško delil v krogu pri svojem omizju. Za drugo licitacijo je bila gorenjska narodna noša.

Skratka, za vse je bilo vsega dovolj in vsem je bilo popolnoma ustreženo. Sila dobra in dostojna družabnost je vladala še v poznih jutranjih urah in nikomur ni bilo žal, ki se je tega lepega in bajnega večera udeležil. Ta, po dolgem času prva družabna prireditev „Slovenski ples“ v Celovcu je garant za uspeh bodočih enakih vsakoletnih prireditev. Za bodoče uspehe jamčijo vsi udeleženci, ki so se v jutranjih urah polni nepozabnih vtisov, navdušeni in zadovoljni vračali na svoje domove.

Avstrijci bodo letovali ob Jadranu

V nedeljo je bil v Beogradu podpisan sporazum med avstrijskimi in jugoslovanskimi tujskoprometnimi podjetji. Na podlagi tega sporazuma bo v letošnji turistični sezoni obiskalo jugoslovanska turistična središča okrog 6.000 Avstrijcev, ki bodo svoje letne dopuste preživeli večinoma v najbolj znanih kopaliških mestih ob Jadranskem morju. Avstrijski prometni urad si je v ta namen že rezerviral za vso tujskoprometno sezono potrebno število sob v tamošnjih hotelih.

Sklenjeni sporazum nadalje odloča, da bo zaradi boljših prometnih zvez vzpostavljena v času tujskoprometne sezone posebna letalska zveza med Reko, Zagrebom in Salzburgom. Avstrijski gostje bodo poleg tega lahko uporabljali redno letalsko progo Beograd—Zagreb

—Gradec—Frankfurt. Avstrijski prometni urad pa bo s svoje strani uvedel za svoje potnike reden motorni vlak, ki bo vozil med Dunajem in Reko.

Zanimanje tudi v Angliji

V Londonu so odprli jugoslovanski turistični informacijski center, ki bo delal za pospeševanje turističnih zvez med Veliko Britanijo in Jugoslavijo, za katere je veliko zanimanje. Jugoslovanski turistični center, ki je v najprometnejšem središču Londona, je okusno urejen. V njem je razstavljenih mnogo fotografij najbolj znanih turističnih krajev v Jugoslaviji. Takoj po otvoritvi centra se je več oseb zanimalo za potovanje v Jugoslavijo, posebno pa na dalmatinsko obalo.

Svetovni tisk k noti italijanske vlade Sovjetski zvezi

Inozemski odmev na italijansko noto SZ o odpovedi obveznosti, izvirajočih iz mirovne pogodbe, je bil proti pričakovanju vladnih krogov dokaj mršav. Tudi nekateri resnejši italijanski listi so objavili vest z neprevelikim poudarkom. Komentarji v inozemstvu so pišali in večinoma poudarjajo, kot na primer londonski „Daily Telegraph“, da bo imela odpoved „majhno praktično vrednost“, ker da SZ tako ali tako nima možnosti — razen vojne — da prisili Italijo k spoštovanju določenih mirovne pogodbe.

Veliki ameriški list „New York Times“ piše, da ne namerava kritizirati Italije zaradi tega

dejanja, da pa je „težko videti, kaj je v tem trenutku pridobila, ko je rekla Rusiji, da Italija ne bo izpolnjevala svojih obveznosti do nje, dokler bo SZ blokirala italijanski sprejem v OZN“. List nadaljuje: „Skepati moramo, da si je De Gasperijska vlada hotela privoščiti za doščanje, da Rusom posredno pove to, kar si o njih misli.“

Londonski listi menijo, da se s tem Italija ni niti za ped približala sprejemu v Združene narode. Več zavzetosti za italijansko stvar kažejo samo izjave nekaterih ameriških senatorjev, ki se še dalj časa zavzemajo za revizijo italijanske mirovne pogodbe.

Kominformovci povsod „čistijo“

V Letoniji napoveduje zadnja številka uradnega glasila KP čistko med visokimi letonskimi predstavniki. Tako dolži glasilo 88 mestnih in vaških partijskih predstavnikov nedostojnega vedenja. Tudi Osolin Karlis, predsednik letonske uprave, je na seznamu. List se pritožuje, da na Letonskem ni dovolj domačih komunistov, ki bi bili zmožni opravljati zaupne posle. List trdi, da je takih ljudi v vsej Letoniji le 31. Že nekaj časa opažajo, da je izginil znan partijski funkcionar Osolin.

...in snubijo fašiste

Revija KP Italije „Rinascita“ piše v svoji zadnji številki, da ima italijanska neofašistična

organizacija „Socialno gibanje“ največ opore v mladini, ki iskreno želi socialni napredek Italije in je zavoljo tega, kakor piše revija, nujno potrebno, da komunistična partija Italije zastavi vse svoje sile, da bi pritegnila to mladino in ji „odprla perspektive“. Članek je napisal nekdanji fašistični funkcionar Zangrende, ki je sedaj član KP Italije.

„Voce Republican“ komentira ta članek in piše, da je povsem jasno, da bi KP Italije rada izrabila neofašistično mladino za cilje svoje prosovjetske politike in se pri tem poslužuje celo nekaterih d'Anunzijevih gesel, ki so jih uporabljali za časa Mussolinija.

Vesti iz Jugoslavije

V MAKEDONIJI ŽE SEJEJO

Medtem ko naše kraje in tudi pretežni del Jugoslavije še pokriva sneg, imajo v Makedoniji že lepo vreme, ki v mnogih poljedelskih krajih že omogoča delo na polju. Zadržniki in zasebni kmetje v nekaterih južnih okrajih republike Makedonije že dneve sejejo jara žita. Ako bodo vremenske razmere takšne kot so sedaj, bodo te dni tudi v ostalih okrajih Makedonije začeli s spomladansko setvijo, ki bo potekala letos v ugodnih razmerah. Konec minulega in ob pričetku letošnjega leta so namreč zadrage kupile v inozemstvu nad 160 traktorjev, te dni pa pričakujejo še eno pošiljko 100 traktorjev. Razen tega so do-

bili v drugi polovici lanskega leta makedonski kmetje nad 6000 plugov, sejalnih strojev in drugih kmetijskih naprav, ki jih je izdelala domača jugoslovanska industrija.

NYLON-NOGAVICE IZDELUJEJO

V Subotici na Hrvatskem se je tamošnja tovarna nogavic lotila tudi izdelave Nylon-nogavic, ki jih ženski svet posebno čišla. Doslej so take nogavice uvažali iz inozemstva. Domači izdelek, ki po sodbi strokovnjakov glede kakovosti nič ne zaostaja za inozemskim, je hkrati mnogo cenejši. Tovarna bo nekaj časa izdelovala samo ženske nogavice, in sicer 16.000 parov na dan. V kratkem pa bo začela izdelovati nogavice iz istega materiala tudi za moške.

PO ŠIRNEM SVETU

Moskva. — Moskovska „Pravda“ je objavila uvodnik, v katerem graja sovjetsko lesno industrijo, ker je za šest odstotkov zaostala z izpolnitvijo plana za leto 1951. „Pravda“ tudi graja ministra za lesno industrijo, ker ni napravil ustreznih ukrepov, da bi se odstranile očitne pomanjkljivosti v proizvodnji.

Chicago. — Zaradi slabega obiska so zaprli v letu 1951 v Chicagu 91 od 866 kinematografov. Po statistiki so v letu 1951 zaprli več kinematografov kot v zadnjih 25 letih.

Tokio. — Pravosodni minister Takitaro Kimura je izjavil, da proučuje vlada možnost, da bi prepovedala komunistično partijo Japonske, če se bodo kominformistični agenti zatekli k nasilju.

Buenos Aires. — Reuter poroča, da je argentinski predsednik Peron podpisal ukaz o pomilostitvi 55 članov socialistične stranke, ki so bili obsojeni na razne časovne kazni. Hkrati je preklical ukaz o prepovedi nekega socialističnega tednika. Ta njegov korak je posledica razgovorov, ki jih je imel s 70-letnim socialistom Bickmanom. Izvršilni odbor stranke pa je sklenil izključiti Bickmana iz svojih vrst, češ da pomeni njegov razgovor s Peronom kršitev strankine discipline.

Atene. — Narodna skupščina bo te dni razpravljala o utajitvah dohodkov industrijcev in kapitalistov, da bi plačali manj davka. Finančni minister je parlamentu že predložil dolg seznam znanih kapitalistov, ki so prijavili neznatne zasluge in s tem povzročili državi veliko škodo.

Rim. — Kakor poroča Ansa, je podtajnik v italijanskem notranjem ministrstvu poročal De Gasperiju o napredovanju del v Padski nižini, kjer je poplava občutno poškodovala prometno mrežo, razne objekte, nasipe in jezove. Še vedno je pod vodo polovica poplavljenega ozemlja.

Hongkong. — Reuter poroča, da je napadla oborožena gusarska ladja britansko ladjo v bližini kitajske obale. Gusarji so streljali na to britansko ladjo ter ranili mornarje. Nato pa so ujeli kapetana in britanskega diplomata, ki sta potovala s to ladjo in so ju izpustili šele tedaj, ko so dobili odškodnino.

New York. — Ameriški minister za delo Tobin je izjavil, da bodo ZDA v dveh prihodnjih letih zaposlile še 3 in pol milijona delovnih moči. Tudi žene iz gospodinjstva in mnogo upokoencev bodo morali uporabiti v podjetjih za ameriško obrambo.

Športne vesti

Za nedeljo, dne 17. t. m., napovedana mednarodna prireditev smučarskih skokov na celovski skakalnici v Stražišču, na kateri so se nameravali pomeriti smučarji-skakalci iz Avstrije, Jugoslavije, Italije, Švice in Nemčije, je bila vsled slabega vremena in obilnega na novo zapadlega snega preložena in se bo vršila verjetno dne 9. marca.

Pri olimpijskih igrah v Oslu na Norveškem si je priborila v veleslalomu dvakratna svetovna prvakinja, Avstrijka Dagmar Rom, drugo mesto in sprejela srebrno kolajno. Prvo mesto je zasedla Američanka Andrea Mead.

POPRAVLJAMO

Pred kratkim smo pisali, da „navadni vertiki verjetno nikdar ne bodo deležni sreče, da bi jim papež na smrtni postelji podelil telefonično svoj blagoslov že zaradi tega, ker nimajo telefona in ker niso — grofje“.

To svojo pomoto danes popravljamo, ker smo med tem bili poučeni, da to ni nobena buržujska prednost, temveč da je dana vsakemu možnost za telefonski razgovor s papežem na pošti, ako plača takso, ki jo predpisuje za to država. Dobri poznavalec Cerkve, ki nas je o tem poučil, na žalost ni povedal, kako si zamislja, da bi na smrt bolni, v kolikor ni slučajno mesar, gostilničar in trgovec, ki ima telefon v svojem stanovanju, šel na pošto ali reče plačal od države predpisano takso, da na smrtni postelji zasliši glas svetega očeta, ko mu po telefonu podeljuje svoj apostolski blagoslov.

Prav tako nam zaskrbljeni pisec nič ne piše, da je zakon ločljiv tudi za običajne vernike, kakor je ločljiv za plemiče, kakoršen je knez Starhemberg. Radevolje bomo tudi o tem prinesli popravek, čim sprejmemo tudi tozadevni odgovor.

Matija Murko umrl

Te dni je v Pragi umrl slovenski učenjak, slavist svetovnega slovesa, profesor dr. Matija Murko, znani in priznani raziskovalec slovenske književnosti.

Rojen leta 1861 blizu Ptuja, je doštudiral na Dunaju, kjer je pozneje tudi služboval kot predavatelj slovenščine in ruščine na visokih šolah. Leta 1902 je postal univerzitetni profesor v Gradcu in ob razpadu Avstrije odšel v Prago, kjer so ustanovili stolico za jugoslovanske jezike na Karlovi univerzi. Predaval je južnoslovanske jezike in literature. S svojimi sodelavci je organiziral pravo evropsko središče slavističnega študija v Pragi.

Pri svojem znanstvenem delu se je poglobljajal v ustvarjalnost Južnih Slovanov in Cehov. Napisal je študijo o pomenu reformacije in protireformacije na Slovenskem. V raznih jezikih je pisal o svojih študijskih potovanjih po Bosni, Hercegovini in Črni gori, kjer je s fono, gramom snemal narodne pesmi, katerim je posvetil dve večji razpravi. Ostal je zakoreninjen v svoji domovini ter skrbel, da bi njene narodne lepote in posebnosti spoznali tudi drugi slovanski narodi.

Pred kratkim sta izšli v Ljubljani dve knjigi Murkovih spominov, 22. marca lani pa ga je ljubljanska univerza imenovala za svojega častnega doktorja.

Z Murkom izgubljamo Slovenci velikega učenjaka in humanista, ki si je znal pridobiti svetovni sloves in na katerega je slovenski narod upravičeno ponosen.

Hvala vam, knjige!

Izumitelj tiska, Johann Gutenberg, je umrl 14. februarja 1468.

Na dolgi in mučni poti učlovečenja je človeštvo zaznamovalo svoj razvoj od pitekanropa do kulturnega človeka z nekaterimi iznajdbami, ki so za neskočne vekove razsvetile temo našega obstoja.

Iznašlo je ogenj, ki je prvi omogočil človeku boj zoper naravne pogoje njegovega življenja in mu pokazal pot k delu in orodju, pot v človeško zgodovino.

Iznašlo je pisavo, ki je prva premagala strahotno oblast časa, omejila kruti zakon minevanja, obvarovala človekove misli, dejanja in skušnje pred pozabo, to gospodarico živalskega sveta.

Ogenj je dal človeku ognjišče, dom, utrdil je njegovo družbeno nadaljevanje.

Črka, ta tvarna podoba glasu, je učvrstila nadaljevanje človekovega mišljenja in stvariteljskega dela, položila je temelje prvim kulturam na zemlji. Vse, kar je obstajalo pred izumom črkopisa, pa naj bo to v svojih prvotnih, zamotanih oblikah, v hieroglifih, v klinopisu, vse je bilo samo priprava za veliko, čudežno pot besede.

Drobna črka je prinesla dokončni prelom z bednim, malone živalskim življenjem pračloveka in usmerila človeške rodove k ustvarjalnemu delu, k ohranitvi dejstev, miselnih in čustvenih vzgonov, ob kratkem: k zgodovinskemu človeštvu, v čigar razvojni verigi smo tudi mi.

Ce dandanes, po tisočletjih neizmerno rodovitega razvoja, iščemo simbol njegovih dosežkov, besedo, ki bi izrazila vse te mnogovrstnosti, če iščemo v materialni stvarnosti neko, delal bi, magično monado vse naše kulture, tedaj bi se poklonimo črki.

Črka je najčudovitejše zrno, ki ga je pripravi človek v delavnici svoje misli neodvisno od narave, da poseje z njim njive svoje kulture in da ujame vanjo izsledke svojega življenja.

V črki so skrite neslutene, veličastne energije; brez tega drobnega čudesa bi bilo sleherni človekovo stvariteljsko prizadevanje brezupno. Siziŕovo delo. Vsaka bistra glava, vsak iznajdljiv človeški rod bi se z vsem svojim trudom pogrezal v brezdanjost. In zmerom znova, brez kraja in konca, bi bil moral ta prometejski Siziŕf valiti kvišku svoje miselno delo, da se mu nekega dne neizprosno izgubi v pozabi, da izgine kakor kaplje vode v puščavskem pesku.

Črka je premagala smrt človeške misli. Roke so jo uklesale v kamen, zapisale na lončene plošče, jo na razne načine ohranile potomstvu. Samo s črko se je mogel počasi oblikovati pojem prihodnosti in z njim prvi svet človeštva in človečnosti.

Črka tvori besede, besede ohranjujejo, razširjajo in tvorijo pojme, pojmi vodijo in oblikujejo delo, delo ustvarja vrednote in vrednote se združujejo v kulturo. To je pot človeške misli, to je skupen začetek poezije, modroslovja in znanosti.

In črka, ki je ohranila besedo, je rodila knjigo. Iz kamnitih plošč, iz lončenih ploščic se je počasi, skozi stoletja, izoblikovala podoba knjige; papirus in pergament sta stopila na mesto kamna in gline, pisalo na mesto dleta.

Med izumom prvih pisav in med prvimi knjigami v našem smislu leže dolga stoletja, v katerih je neslutena moč črke rahljala pot kulture in pot knjigi.

Gutenbergov izum, eden najpomembnejših preobratov v zgodovini kulture — nihče ni mogel takrat dogledati njegovega pomena — je bil dokončna dopolnitev dela, ki so ga opravljali grški in rimski pisarji in srednjeveški menihi. Ta izum se ujema z začetki novodobne industrijske proizvodnje in kontinentalne trgovine, z velikimi razvojnimi preskoki znanosti in tehnike; to je zmaga nove smeri v obvladovanju narave in v kvalitativnem izkoriščanju materije. Tiskana knjiga je s svojim naglim in lahkim razmnoževanjem simbolična podoba bližajoče se demokratične dobe; ona napoveduje stoletja množic.

Knjiga, gledana z zornega kota večtisočletnega razvoja človeštva, je najdragocenejša posoda, kar jih je iznašel človek. Zakaj posoda je namenjena ohranitvi in knjiga je tista, ki hrani in varuje najdragocenejše vrednote človeštva. Ne amfore, v katere so stari spravljali plodove svoje zemlje in delo svojih rok, ne sarkofagi, v katere so polagali svoje mrlične, nič ni tako trpežno kakor ta posoda duha, nareje-

na iz krhke snovi, a zmožna neugnanega obnavljanja.

Res je, da so mnoge napisane človeške stvaritve propadle, toda velik del grških in rimskih, indijskih in kitajskih poetičnih, modroslovnih, znanstvenih in zgodovinskih spisov se je ohranilo. V tej svoji knjižni obliki, ki je menjavala ne samo svoj pergament, marveč tudi izvorni jezik, so bile misli in besede človeških genijev trajnejše od zlata in mogočnejše od vseh tiranij, ki so se kdaj zarotile zoper nje.

Knjiga, v kateri koli obliki že, je največji triumfator človeštva. Vsi, ki so kdaj korakali s svojimi vojskami pod slavoloki zmage, so minljivejši od množice izbranih besed, ki jih vodi človeški genij skozi vekove.

Poklonimo se torej knjigi, temu zlatemu ključu k vsem zakladom človeške kulture. Ne verujemo več — kakor stari — v lare našega doma, v božanstva, ki naj nas varujejo. Toda naši lares domestic — to so knjige, edine čarovnice, ki jih še dopušča naš logični um.

Ni si mogoče zamisliti kulture brez knjige — navkljub radiu, filmu in drugim poizkusom, da bi našli modernejšo zunanje sredstvo notranjega oblikovanja in duševne rasti.

Knjiga ostaja neugnana živo in prepričljivo potrdilo naše splošnosti s tisočletji človeške kulturne zgodovine. Magija črke nas osvaja vedno znova. S črko, z besedo ujemamo duha, z duhom ujemamo spoznanja, v spoznanju preoblikujemo sebe in življenje.

Vsak človek, ki je preizkusil in doživel to veličino knjige, bi bil moral najti v svojem življenju trenutke, ko bi se ustavil pred svoji-

mi knjigami in jim dejal s tistim glasom, ki ga ima sam v sebi za svojo mater, za svojo ženo, za vse, ki so mu delili v življenju dobrote; dejal bi z glasom ljubeče hvaležnosti: Hvala vam, knjige!

Hvala vam za vse, kar ste storile človeku nasploh, ne samo meni, ki sem le majhen člen v verigi vaših dolžnikov. Hvala vam za luč, s katero ste razgnale temo našega obstoja in nam svetile na poteh v prihodnost. Kaj bi bili ljudje brez te vaše luči, ki ste jo prižgale ob minljivem življenjskem ognju svojih avtorjev? Vaša naloga je bila, da ohranjujete in delite, ne ugnano delite — in ve ste ohranile in razdelile neizmerno edinega resničnega bogastva.

Hvala vam za misli, ki bi brez njih bili neskončno siromašnejši, za spoznanja, brez katerih bi bili še zmerom neboljšeni in šibki na tem našem planetu. Hvala vam za lepoto, za vso tisto čudovito, tolažljivo lepoto, s katero smo si ob vaši pomoči olajšali in oslajšali življenje. Brez vas, knjige, bi bili v mnogih trenutkih našega življenja kakor ljudje brez ognja in brez sonca, prezebajoči v mrzlih sapah življenjskih nujnosti in usodnih naključij. Z vami si ustvarjamo umetno sonce, da nas greje na poteh življenja.

Hvala vam tudi za dobroto; brez vas bi jo bili komaj spoznali, šele v vaši luči, ki so jo prižgali moralni geniji človeštva in ki jo podjedujemo od rodu do rodu, lahko razločimo — četudi trudoma — dobro in zlo, ljubezen in sovražstvo, vrline in slabosti naše narave.

Hvala vam, knjige, za vse, kar ste storile iz nas: šele če pregledamo vaš delež, se prepri-

čamo, koliko so nam z vašim posredovanjem dali mrtvi predniki in živi sodobniki in kako malo je v nas tega, kar smo sami izkresali iz sebe, sami ustvarili v sebi, pravzaprav pa izoblikovali iz stvarine, ki smo jo prejeli od drugih.

Hvala vam, knjige, tudi za spoznanje naše majhnosti, zakaj brez nje bi se človek ne zavedal svoje veličine. Ve, posode misli in lepote, ste kakor zvezde, ki nam hkrati kažejo našo ničevnost in našo veličino, kajti naj smo še tako majhni, v nas in samo v nas, v naši zavesti, v našem stvariteljskem umu se zreali narava; samo preko nas spoznava vesoljstvo samega sebe. Ljudje smo na tem planetu, ki mu ne poznamo enakega, razvili čudežno moč uma, spoznanja, dela. Kje bi bil ta veličastni uspeh, ki se utegne nadaljevati še v nedoglednost, če bi ne bilo knjig, ohranjevalk najlepšega in najdragocenejšega v vsem spreminjanju in minevanju, ki je zakon narave.

Tako bi moral govoriti človek svojim knjigam. Tako jim je govoril Cervantes, ko je dal zapisati na izvirno izdajo svojega „Don Quijota“ rek: Post tenebras spero lucem, upam, da bo po teminah sinila luč; tako jih je gledal Puškin, ko se je umirajoč poslavljaj od svojih knjig: Zbogom, prijateljice! Tako so jih gledali nešteti ljudje vseh časov in narodov, tisti, ki so drug drugemu podajali plamenice človeške misli in lepote.

Kadar koli stojimo ob knjigah, prislunimo zvesto njihovem glasu, čujmo, kako nam ti davni poetje in misleci molče govore skozi vekove, preko toliko razvalin, pogorišč in grobov: Hvala vam, knjige!

Božidar Borko

Elin Pelin

Advokat

„Hal Odrščala je!“ je rekel Mitar in pokazal na okno.

Sodniki so se spet zasmejali. Advokat je strogo pogledal svojega varovanca, nato pa raztegnil obraz v blag nasmeš in nadaljeval:

„Da, gospodje sodniki! Te okoliščine je treba, da tako rečem, upoštevati. Z drugimi besedami, pojasniti je treba psihologijo, moment, tako rekoč! Zamislite si: noč, črna kakor vrh, noč na kmetih! Še prsta ne vidiš pred očesom. Moj klient leži sredi dvorišča ali tam neke na gumnu in po svoji sveti državljanski pravici varuje svoje snopje in stog žita, ki ga je s krvavim znojem pridelal. Varuje svoj trud, tako rekoč, in tam leži truden po dnevnem delu! Na vse je pozabil (priče se v dvojni spogledajo). Na vse: na ženo, na otroke, še celo na nebo, kakor pravi pesnik! Delo ga je popolnoma uspavalo. A zdajci... kaj vidimo, gospodje sodniki? Kaj? Ni besed, da bi lahko opisali. Človeški jezik tega ne more izraziti! Da! Zdajci se moj klient zbudi in vidišš o grozal! Življenje mojega klienta visi na dlaki! Ali res? Nad njegovo glavo stoji veličanska pošast, grozovita, strašna, pripravljena, da ga požre. V strahu, docela prirodno, izgubi moj klient, gospodje sodniki, tako rekoč vso zavest. Vidi, kako bruha pošast ognjene krvave oči, ki žare v pijani krvoločnosti... moj klient se trese od strahu... Ne ve, kje je, ne ve, kaj se z njim godi. V polsnu zgrabi puško in — daaam — ustreli! Pošast se zgardi, nato vstane, preskoči plot, zbeži na plano, naletí na nek slamo, se od bolečine zarine vanjo in... pogine! E, gospodje sodniki, vprašam vas, mar je moj klient kriv, če ta pošast ni bila nič drugega kakor tako rekoč konj nekega Petra Marina? Nekakšno zgarano kljuse, vredno kvečjemu petdeset levov. Da! Kje je tu kaznivo dejanje? Kje?... Sicer pa, gospodje sodniki, presodite in preudarite! Upoštevajte oba zakona... Božjega, ki nam sleherni trenutek govori, da varujemo svoje življenje pred prikaznimi in sploh pred čemer si bodi, ter človeškega, ki ločuje dejanja na kazniva in ne-kazniva... Obadva zakona pa opravičujeta mojega klienta!“

Advokat je ponovno pogledal naokoli, obrisal pot s čela, se nasmehnil svojemu varovancu in sedel.

Sodniki so začeli šepetati med seboj. Predsednik je pritisnil na zvonec in zaklical:

„Obtoženi Mitar Marin!“

„Tukaj!“ je odgovoril Mitar po vojaško in se postavil „mirno“.

„Kaj nam lahko ti poveš o tej zadevi?“

„Kdo? — Ali jaz?“

„Ti; seveda. Kdo pa!... Saj s teboj govorim.“

„Bom pa tudi jaz povedal, da je to takisto.“

„Kaj praviš, kaj je — takisto?“

„Zastran konja pač.“ krepko odvrne Mitar. „Venomer je skakal čez, na moje dvorišče. Prenekikrat sem Petru rekel: Sosed, zapri korija, ker ga bodo volkovi požrlili! V škodo mi hodi, kaj? Ves vrt mi pokonča! Komaj se zmračí, hop, preskoči plot. Uničil me bol... Za nič drugega mi ni bilo žal, gospod sodnik, ampak za bučo... srce se mi trga, da vam po pravici povem. To vam je bila buča, kakšna buča, na — takšnale! To kljuse jo je požrla. Trpel sem, trpel, potem pa rekel: čak, ti bom že dal, se pravi njemu, potem boš videl! Dobro nabašem puško pa čakam. Pozna noč je, pravkar sem hotel leči, lej ga, hop, preskoči. Vrag ne orje in ne seje...“

„Potem?“ vpraša predsednik.

„Potem! Kaj je bilo potem? — Puško sem vzdignil in... na mestu!“

„Potem?“

„Potem vsa ga z ženo odvela tja na kraj vasi. Tam sva ga zarinila v slamo, sva ga pač hotela skriti, a potem...“

Advokat je poslušal, kako odkritosrčno razlaga njegov varovanec zadevo, in se je tresel od jeze. Z očmi je skušal ujeti Mitrov pogled, ampak Mitar ko da je pozabil na svojega zagovornika in je gledal samo v predsednika.

„Kaj praviš, koliko je pa bil konj vreden?“ vpraša predsednik.

„Kje bi jaz vedel, koliko je bil vreden! Dober konj je bil.“ odgovori Mitar.

Advokat srdito tresne s knjigami ob mizo in razkačen vstane.

Senat se umakne k posvetovanju. Zagovornik potegne Mitra na hodnik in se zadere nanj, tresoč se je od jeze:

„Živina! Kaj pa jemlješ advokata, če ne znaš lagati!“

In togoten odide po stopnicah.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschleßbach 17.

Juš Kozak:

Gledališka garderoba

Stari Cmoš se komaj še spominja, od kdaj je pri gledališču. Le v opoldanski siesti, ko si postavi stolec v sončno liso pod oknom v garderobi — se mu zblešči, kako je še kot otrok pomagal očetu šivati gumb na kostumih. Za hip se prepusti spominom in zdrkne z nasmehom v dayne čase. O, kakšen dolgčas na trhljih klopih med abecedo in krščanskim nauknom, kako je napeto pričakoval zadnjega zvonca, da je lahko pobegnil v svoje kraljestvo, med kulise in kostume. Po očetovi smrti so ga prevzeli v gledališki inventar, za krojača in garderoberja. Kolikokrat so se že menjali direktorji. Spominja se še nekaterih, ki so prihajali s cilindrom v pisarno. Vrstili so se režiserji in prevračali garderobo. Umirali so igralci, za njimi so ostali spomini in lovorjevi veneci, ki jih je potem Cmoš razobešal po garderobi. Nekaj jih je s pridom uporabil v kuhinji, z drugih odpadajo posušeni listi, in Cmoš ne ve več, za kom jih pometa...

Cmoš uživa pri gledališču posebno protekcijo. Čeprav se je postaral, ga še niso upokojili in kakor upa, ga ne bodo do smrti. Šivati sicer več ne vidi, včasih pa zna iz nič kaj narediti, in takih mož potrebuje gledališče. Njegove dolgoletne izkušnje še vsi radi poslušajo. Na prste bi lahko preštel dneve, ko je zapustil te prostore, in vendar se ni nikoli pulil za plačo. Pritožbe so mu tuje, marsikomu mlajšemu pa je pomagal iz obupa. Gledališče je strašna borba. Toda Cmoš še pomisli ne sme, da bi ga neki dan zapustil, da ne bi videl več svoje garderobe, kostumov, ki mu vsi žive, čeprav više na kljukah. V svetu tam zunaj bi se ne znašel, tako ni nobene fantazije, s katero je Cmoš tako zrastel, kakor da je preigral vse vloge, moške in ženske. Cmoš le tega ne razume, zakaj se nekateri direktorji upirajo zdaj temu, zdaj drugemu načinu igranja, zakaj imajo posebne nazore, ki so veselju in delu na kvar. Cmoš je že osivel, a v srcu se ni postaral, za vsako novotarijo se vname in nikoli ne brani tradicije. Fantazija mu tudi v osivelih letih ne da pokoja. Z napetim pričakovanjem pomaga postaviti novo inscenacijo, ni se še toliko upeljal, da bi pred predstavo legel in ne bi oprezoval izza kulis, kako bi odjeknil novi svet na odru.

Sonce ošine kostume, kažejo se lise na oguljenih oblekah kraljic, Zarjaveli so meči in papirji. Šlemi so preluknjani, na visokih škornjih bi nobena maža ne zabrisala spokane kože. Barve so obledele, razcefrane so halje, toda Cmošove oči ne videjo resnice. Še nikoli je niso. Kraljevski, hermelinasti plašč na katerem se že sveti koža izpod zajče dlake, da bi ga pustna šema več ne oblekala, se mu zdi tudi od blizu tako bleščeč, kakor ga bodo gledali zvečer v svitu reflektorjev in pisani luči. Stari Cmoš gleda z drugimi očmi, tudi od blizu vidi v ponošenih cunjah resnico namena.

Zgodovino pozna le iz kostumov, drugega znanja se ni nabral v življenju. Tam v kotu vise luskinasti oklepi, ob njih judovske halje in bela oblačila za apostole, kadar igrajo „Križanje“. Rimske oklepe nadevajo tudi srednjeveškim vitežom, kadar jih drama postavlja na oder. Z dvema ali tremi šivi zna Cmoš pripraviti apostolsko oblačilo za Rimljane, ki objokujejo Cezarjevo truplo, Antonijev govor zna skoraj na pamet. Pogosto je bil Cmoš že inspicient, dobro pozna iztočnice, kako se mora zgodovina zasukati, da obleži Cezar zaklan pod Pompejovim kipom in se zagladi spor med nekdanjima prijateljema. Cmoš se spozna, kako se v enem samem prizoru rusijo kraljestva, podirajo zemlje. Neštetokrat je že videl bežati pregnane kraljice, ponosne vladarje zaslužnjene; svobodna ljudstva v prvem dejanju še vsa v veselju, a v drugem že ječati v okovih. Poseben nož visi v garderobi, namenjen tiranom in diktatorjem. Zgodovinske variacije pozna Cmoš v velikem stilu.

V dolgih letih, ki jih je preživel v garderobi in med kulisami, so se vsi vekji pretočili čez oder. Cmoš ve, da je nekoč živel nekje na Danskem Hamlet, ki se je naredil blaznega, da bi lahko ljudem povedal resnico. Cmoš se ne more spomniti vseh, ki so že tičali v trikotju, ki je doživel največ aplavza, in ga je zato obesil na častno mesto. Še posebno je zvezan s to igro „vseh iger“, ker je v njej ustvarjal usodne šume in piše za odrom in je že večkrat od spodaj odgovarjal Hamletu, ko je iskal in poslušal krita pod zemljo. Po podobah v igri si je Cmoš ustvaril pred-

stavo kralja in prešušne kraljice, navzel se je vede, kako se kraljuje s strupom, z bodalom in z zločini.

Cmoš ne vrta v globino, preprosto je njegovo spoznanje sveta. Če bi ga vprašal, kaj je tragedija, bi ne pomišljal dolgo. Njegova pamet je uganila, da je tragedija vselej takrat, kadar je na dnu igre človeško trpljenje in na koncu mrlič. Temne, zločinske sile predejo zanke okoli človeka, ki nosi sanjski pečat, ne mirujejo, dokler se svet ne zruši. Drug potegne drugega za sabo v brezno, po veliki smrti sprši Cmoš in očisti kostume, pa jih razobesi v garderobi do nove predstave. Hamlet mu je tudi zato pri srcu, ker je že prišlo v navado, da igra Cmoš drugega grobarja, ki pije žganje med lobanjami. Čeprav so ga režiserji naučili, kako naj igra svojo vlogo, ga vselej stvar premaga, da kaj po svoje napravi. Zaradi dolgoletnih izkušenj si lasti to pravico, kadar nastopa si domišlja, v svetovni drami. Cmošu življenje ni povest, ampak usodni boj in napoved smrti že takrat, ko se pričena.

Na cveku visita Meštvov ogrinjač in rapir. Cmoš se čudi, kadar ogleduje čepico z dolgim peresom, zakaj Fausta tako poredko

igrajo. Od nekdanj se že vnema zanj, ki se mu zdi poln skrivnosti. Mami ga Faustova pekoča žejja po vsevednosti, skomina ga njegova želja, da bi zaživel znova in ostal večno mlad. (Cmoš še ne ve, da je Fausta v domačem kraju nahujskani „der biedere Soldat Valentin“ na odru med igro zaklal.) Povrhu ima v Faustu še posebno, nevidno vlogo, uprizarja piše, posnema šume pekla in neba, in stari je ponosen, da ga ni pri gledališču, ki bi znal znake pekla in neba, ki si jih izmišlja človeška fantazija, tako zadeti kakor on, da bi pretresel poslušalce. Tudi tri obešence na samotni skali ujčka med igro. Na posebni kljuki mu vise v garderobi tri vreče, v katere je zašil naftalina, ker so se mu molji in drugi mrčes dobesedno zaredili v obešenci.

Spozna se med svojimi rekviziti, posebno v časti so mu zgodovinski in prav nič si ne prizadeva, da bi jih moderniziral. Le včasih si nevede dovoli šalo in predela kostume, ki so jih prej nosili pobožnjaki, v razbojniška oblačila. Čelade rimskih vojščakov je spretno prikočil za prizore v svetovni vojni. V Wallensteinovi tragediji so nastopili igralci v kostumih, ki jih je sestavil iz vseh mogočih iger,

Marije Stuart, Miklove Zale, Shakespearevih komedij, celo levega in desnega razbojnika iz „Križanje“ je uporabil. Nabral si je veliko poznanje o deželah in zemljah, ki jih razločuje po rekvizitih. V vrsti mu vise ruske brade, rubaške, visoki škornji za „Moč temne“, „Na dnu“ in „Kvadraturu kroga“. Tudi za eksotične vrtove ni v zadregi, še manj za pokrajinske slike ravnin in gora. Le v tem se upira moderni tehniki, ker je preverjen, da je njegova metoda boljša od novejših, ki sproti ustvarja kulise. „Bog je že vse v začetku sveta ustvaril“, se brani, kajti, da so mu historične igre bolj pri srcu; v modernih igrajo v „civilu“, ki nima zanj rekvizitov. V teh igrah se tudi ne bije med sabo zemlje, kakor se izraza Cmoš, ki si je prilastil vednost, da se razgibajo zemlje, kadar se vnemajo veliki problemi.

Za vse na svetu ne bi pristal, da bi kdor si bode oblekal Hamletov triko, ogrnil Faustov plašč, si nadel Don Kihotov oklep, se polastil Don Juanovo perjanico, in še druge rekvize. Konkordarov frak, Jacintine tančice, na kateri pazi z ljubečim očesom in jih vsako leto vsaj enkrat spomladi izpraši in prezrači.

Tako vise v Cmošovi garderobi kostumi vseh dob in časov, rekviziti za ustvarjanje iluzij o tujih in domačih zemljah, perjanice, šlemi, oklepi, trikorji za nosilce najvažnejših vlog vseh dram, v katerih se je destiliralo življenje. Stari Cmoš ne pozna pisane zgodovine in politične kronike, vse življenje je zanj posebjeno v igrah iz minulih in tekočih dni, zaživi mu že ob pogledu na rekvizite in kostume, viseče na kljukah.

Cmoš ni nikoli razmišljal o življenju, o gibanjih in prevratih v mišljenju in v umetnosti, vsaj dotlej ne, dokler ni zagledal refleksov na odru. In vendar je njegovo znanje o življenju obsežno in pestro, do dna pozna njegov repertoar: ljubezen, hrepenenje, boje in upore, zločine vseh vrst, podlosti in peklenke podvige, lakoto in stisnjene pesti, vse nianse misli in strasti, svetniška in razbojniška nagnjenja, skratka vsa človeška dejanja na ogromni lestevici od vladarjev do zadnjega grobarja. In še nekaj ve, da se da iztisniti iz življenja tudi smeh. Kolikokrat se je čudil in se opajal nad duhovitostjo, s katero so umeli nekateri bistreži toliko smeha ožeti iz te „citrona“ našega življenja. In smeh se mu je vselej komedija zmešnjav. Pogosto je že Cmoš v tišini opoldanske sieste premišljal, koliko boja in trpljenja je bilo deležno človeštvo, da so nastale take drame, kakor so Faust, Don Kihot in Hamlet. Do takih ugiibanj je prišel po logiki svojega življenja v garderobi.

Stari Cmoš ne razglablja o časih, ko se varijo sokovi za novo dramo in novo obliko, za novega Fausta ali Don Kihota, ko se pogreza človeštvo v trpljenje, eni z obupom, drugi z nadami, da bo svet preoran. Ne izprašuje se, zakaj se je sedanost uprla preteklosti, njemu so kostumi in rekviziti vsebina in snov resničnega življenja. In če igralcem strižejo besede in stavke s škarjami, ima za vse le posmeh, ker ve, da se njemu kaj takega ne more primeriti. Prehuda bi bila komedija, če bi Hamletu izpodrezal triko ali Jermanu hlače odstriž. Zanj so vse te podobe resničnejše od življenja samega. Kadar se režiserji prerekajo o smereh nove stvarnosti, tendenčne, dialektične in duhovne umetnosti, je Cmoš zase trdno uverjen, da so lovorjeve vence vedno prinašale le resnica, fantazija in poezija.

Stari Cmoš prav tako ne občuti, kako je polovica zemlje mrknila, da že leta živimo v pomrčini in ne vidimo na ono drugo stran, na sončno polovico, kjer se prebujajo snovi za velike drame človeštva. Vse ideje in lepote, v katerih se je destiliralo življenje, so nam le še garderoba, ki jih mi igralci iz strahu pred smrtjo oblačimo, a niti ne vemo, kaj bi nataknil nase. Na tej poluti, ki je mrknila, ni noben zapah dovolj varen pred morilecem in zločincem, nikoli ne več, v kateri čaši še ni strupa. Prijateljstvo je zastrupljeno bodalo in vse zavese so le mrtvaški frak.

Ziveti v garderobi, na poltemni poluti, je usoda starega Cmoša. In vendar, dokler je živ, bo vsako pomlad izprašil in stegal kostume, v katerih mu vedno iznova oživlja destilirano vsebina našega življenja. S hladno mirnostjo jih bo zopet razobesil, ker mu je tudi grob le rekvizit v tragediji.

Tlakovanje cest z gumijem

Morda vam je kaj znano o cestah, ki so tlakovane z gumijem. Te ceste so že precej razširjene na Nizozemskem. Javi in nekaterih ameriških zveznih državah, kot Minnesoti, Massachusettsu, Texasu in New Yorku. Morda bo tlakovanje z gumijem nekoč zavzelo prvo mesto med vsemi vrstami tlakovanja. Za enkrat pa ga še ne uporabljajo na splošno.

Kako tlakujejo ceste z gumijem? Navadnemu asfaltu primešajo v prahu zmlet gumi, ki je lahko naraven ali sintetičen, nov ali predelan in majhna količina gumija zadostuje za razmeroma veliko cestno površino. Pri tlakanju z gumijem uporabljajo običajne stroje za tlakovanje cest.

Zaradi sedanjih okoliščin ne morejo Združene države uvažati normalne količine gumija. Ne glede na sedanje izredno stanje je tlakovanje cest z gumijem povezano z mnogimi gospodarskimi in socialnimi vprašanji, katera so važna za vsakogar, ki mu je na tem, da svoj denar dobro izda, da se vozi po varnih in dobrih cestah, da okrepi eno izmed temeljnih svetovnih industrij, ki daje hrano milijonom ljudi.

Na Nizozemskem so strokovnjaki začeli preizkušati tlakovanje z gumijem na navadnih državnih cestah pred potnajstimi leti. Eno stran ceste so tlakovali z zmesjo gumija in asfalta, drugo pa z navadnim asfaltom. Prišla je druga svetovna vojna in skozi pet dolgih let so se po tem asfaltu valili težki topovi, tanki, oklopni in tovorni avtomobili nacistov, kasneje pa prazna vozila zaveznških sil. Deli ceste, ki so jih tlakovali z gumijem, so videti danes skoraj novi, medtem ko so sosednje z navadnim asfaltom tlakovane proge, hudo obrabljene in potrebujejo temeljitega popravila. Ker je gumi prožen, se pod težo vozil usloči, ko pa so vozila mimo, skoči nazaj na svoje mesto in tako tlakovana površina ne razpoka in se ne drobi. V vročih dnevih zadržuje gumi toplenje asfalta in tako preprečuje, da bi kolesa vozil vtisnila v asfaltno površino svoje sledove. Ko pa nastopi mrzlo vreme, omejuje skrčenje in preprečuje pronicanje vode v tlak, kar je zelo važno, kajti ko se voda, ki je pronikala globoko v tlakovano površino, izpremeni v led, potrebuje več prostora in tako povzroča mnoge razpoke.

Prebivalci mesteca Worthington v zvezni državi Minnesota, kjer so nedavno tlakovali neko ulico z gumijastim asfaltom, trdijo, da je ta ulica veliko mirnejša kot druge, ki niso nič manj prometne. Delavci, ki so zaposleni pri tlakanju z gumijastim asfaltom, pa poročajo, da je hoja po takem asfaltu mnogo prijetnejša. Zato bo tako tlakovanje primerno za pločnike, teniška igrišča in blati za otroška, kjer bo potem manj razbitih komolcev in kolen.

Glavna prednost tlakovanja z gumijem pa je vsekakor to, da je ceneno, ne samo v kolikor zadeva vzdrževanje, temveč tudi v kolikor zadeva dobo trajanja. Iz raznih presledkov sledi, da odpade od zneska, ki ga v Zdu-

ženih državah izdajajo za ceste, polovica na redno vzdrževanje. Pretežni del ostale polovice uporabljajo za obnavljanje slabega tlaka. Tako ostane za gradnjo novih cest na razpolago le malo sredstev in zaradi visokih cen gradnje je povečanje ameriškega cestnega omrežja precej zaostalo, čeprav je gradnja dodatnih cest postala važen problem prevoza. Kot sodijo, je v Združenih državah trenutno v prometu več kot 40 milijonov motornih vozil, to je 20 odstotkov več kot pred vojno. Na cestno omrežje, katerega obseg je prav tako velik, kot je bil pred drugo svetovno vojno, odpade torej ena petina več avtomobilov. Mnoge izmed današnjih cest ne morejo vzdržati sedanjega težkega in naglega prometa in popravila teh cest so nesorazmerno draga.

Za gradnjo novih in boljših cest, ki naj zadostijo vsem potrebam, bi Združene države potrebovale velike vsote denarja. Morda bodo lahko prihranile izdaten del tega denarja s tlakovanjem cest z gumijastim asfaltom, kajti tlakovanje takih cest je mnogo cenejše.

Tlakovanje ameriških cest z gumijastim asfaltom bi utegnulo postati najvažnejši činitelj za okrepitev gospodarskega stroja držav, ki izvažajo naravni gumi v Združene države. Med temi vodijo Indokina in Indonezija. Težko bi že danes določili, kako veliko bo to povpraševanje po gumiju za tlakovanje cest, ko ne bo več sedanje krize, kajti pri taki presoji je treba uvaževati mnoge činitelje. Če vzamemo kot merilo 3,5 cm debelo asfaltno plast ustrezajoče poprečje in da so povprečne ceste široke od sedem do osem metrov, so za vsak poldrug kilometer potrebne štiri tone predelane gumija ali poldruga tona naravnega gumija. Ker se lahko uporabljata obe navedeni vrsti, bi lahko predvideli, da bi tri tone gumija zadoščale za poldrug kilometer.

Če se opiramo na gornje številke, bi bilo za obnovo asfalta na sedanjih dva milijona dve sto petdeset tisoč km ameriških cest potrebnih 4 milijone 500.000 ton gumija. Če dodamo temu še milijone ton gumija, ki bi jih potrebovali za tlakovanje novih cest, mestnih ulic in pločnikov, nam bo postalo jasno, kako ogromno tržišče za gumi utegne postati ta panoga dela.

Ali bo postal zmleti gumi standardna asfaltna primes za tlakovanje cest? Ali ga bodo uporabljali za vse mestne ulice, da oglušijo ropot prometa? Ali ga bodo uporabljali za vse pločnike, da olajšajo pešcem hojo? Katera vrsta gumija se bo izkazala za najboljšo? Kak odstotek primesi gumija bo najcenejši in najbolj ustrezajoč? Kateri se bo po daljši uporabi najbolj obnesel? Na vsa ta vprašanja bodo lahko odgovorili samo preizkusi in čas. Po poročilih o poskusnih progah v Združenih državah in drugod pa bi lahko sodili, da bodo v dogledni bodočnosti drsela gumijasta kolesa vozil po gumijastih cestah in vožnja z motornimi vozili bo varnejša, hitrejša, udobnejša in cenejša.

KOLENDAR

Sobota, 16. februar: Julijana
Nedelja, 17. februar: Frančišek
Ponedeljek, 18. februar: Simeon
Torek, 19. februar: Konrad.

SPOMINSKI DNEVI

18. 2. 1950 — Umrl Louro Kuhar-Prežihov Voranc — 1546 Umrl v Wittembergu reformator Martin Luther.
19. 2. 1473 — Rojen reformator astronomije Nikolaj Kopernik — 1847 Rojen v Ljubljani pesnik Josip Cimpurman.

ZELEZNA KAPLA

Ko so „Fantje na vasi“ v Spodnji Podjuni z velikim uspehom koncertirali dne 6. februarja v Pliберку in 7. februarja v Šmihelu, so se naslednji dan, 9. februarja, podali še v Železno Kaplo, čeprav bi bilo za pričakovati, da zaradi neugodnega vremena in zasneženih poti ne bo posebno številne udeležbe.

Toda glej, našega slovenskega prebivalstva, ljubiteljev naše pesmi ni odvrnila težka in naporna pot in niso si hotela odreči užitka, ki so ga pričakovali od „Fantov na vasi“, ki so jih tolikokrat z veseljem poslušali v ljubljanskem radiu. Oddaljeni in v globokem snegu so hriboviti kraji od Železne Kaple, kakor Obirsko, Korte, Lepena, Remšenik in vendar so ljudje prišli in do 300 ljudi je napolnilo dvorano.

„Fante na vasi“ je predstavil France Kropivnik, ki jih je spremil iz Šmihela v Železno Kaplo in jih pozdravil v imenu Kapelčanov in izrazil svoje veselje, da so jih obiskali. Navdušen in prisrčen je bil sprejem dragih gostov, ki so, kakor so zagotavljali, takoj čutili, da so prišli med pristna in odprta slovenska srca, ki so jih ogrela s svojo toploto.

Polna pričakovanja je bila dvorana, ko so intonirali prvo pesem. Kakor v svetišču so prisluhnili Kapelčani in okoličani vedno lepi, doživeti in dovršeno zapeti pesmi za pesmijo ter do konca sledili z napeto pozornostjo in dali svojemu zadovoljstvu in veselju duška z živahnim in dolgotrajnim ploskanjem.

Ceprav so odpeli vrsto narodnih in umetnih pesmi je hvaležnim poslušalcem večer vse prehitro potekel in še po uradni delu se dolgo niso hoteli ločiti od dragih gostov „Fantov na vasi“.

Dolgo v noč so še „Fantje na vasi“ prepevali in razveseljevali še mnoge udeležence pevskega koncerta, ki se jim ni mudilo domov, in vsi so se počutili kakor svoji med svojimi. Večer, ki so ga poklonili „Fantje na vasi“, bo ostal vsem, ki so ga bili deležni, dolgo v lepem spominu.

VOGRČE

V nedeljo, dne 10. februarja, smo gostovali s Finžgarjevo igro „Razvalina življenja“ pri Brezniku v Pliберку. Iz različnih vzrokov zaradi neugodnega vremena, kuharske razstave v Šmihelu, je bila udeležba bolj pičla. Kljub temu pa je bila ne ravno lahka drama odigrana prav dobro, kakor je bila splošna sodba gledalcev.

Po naši zemlji

Janeza Uranka, p. d. Kavha, ni več

„Grobovi tulijo, šume in tulijo razpokani...“, ti pretresljivi verzi mojstra slovenske besede Otona Zupančiča se nehote vsiljajo v zavest ob tužni vesti, ko se je spet odprl grob, v katerega polagajo danes Janeza Uranka, kmeta p. d. Kavha v Encelni vasi. Kdo ga ni poznal rajnega Kavha, poznal, ljubil in spoštoval zaradi njegovega odkritega, vedrega in pokončnega značaja. Kljub zasneženim lazem in poti se je v sredo, 13. februarja, bliskovito raznesla po koroški slovenski domovini žalostna vest, da je Janez Urank, Kavh v Encelni vasi za vedno zatisnil svoje oči.

Žalostna novica je globoko pretresla vse številne znanke, ki so pokojnega poznali in cenili njegove vrline. Spet je nastala v naših vrstah vrzel, ki jo bo težko nadomestiti. Desetletja slovenske politične, gospodarske in kulturne zgodovine v občini Galicija je združena z let je bil Urank slov. župan in je kot tak vedno imenovan Janez Urank, p. d. Kavh. Dolgo vrsto in povsod nepristransko zastopal koristi vseh občanov brez razlike njihove politične pripadnosti in je zaradi svoje doslednosti in pravičnosti kot mož poštenjak užival v vseh krogih prebivalstva ugled in spoštovanje. Še dalje časa pa je bil občinski svetnik in tako vedno tesno povezan z dogajanjem v občini, kjer je znal braniti in zastopati pravice slovenskega ljudstva. Istotako je zastopal naše prebivalstvo v šolskem svetu. Po predzadnjih kmečkozbojskih volitvah je bil izvoljen za okrajnega kmetijskega vodjo in tudi v tej svoji funkciji postavil moža na mestu, ki je lahko vsakomur za zgled.

Poleg javnih funkcij pa je pokojni Kavh, četrty kmet, ki je bil zaposlen in zaskrbljen s svojimi gospodarskimi posli čez glavo, vedno našel tudi čas za koristno in požrtvovalno delo v slovenskih organizacijah. Predvsem moramo poudariti njegovo dejavnost v združništvu, v domači zadrugi, kakor tudi v Zadrugi zvezi v zavesti, da je gospodarska neodvisnost hrbtenica narodnega obstoja. Skratka, njegovo življenje je bilo izpolnjeno z delom za svoj gospodarski obstoj, za svojo lastno in širšo narodno družino.

In kakor drugače tudi biti ni moglo, takega značaja ni moglo trpeti nacistično nasilje. Tudi njega in njegovo družino je zadela nasilna roka nacističnih oblastnežev. Izselili so ga in ko je v taborišču Hesselberg le preodkrito in pogumno dajal duška svojemu prepričanju in dal vzpodbudo svojim sotrpomom, so ga vtaknili v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je moral izpiti kelih trpljenja do dna vse do konca vojne.

Končno se je vrnil domov v svojo ljubljeno Encelno ves. Prestano trpljenje njegovega du-

ha ni strlo, pač pa mu je zrahljalo zdravje in prerano je legel v grob. Za pokojnim Kavhom žalujejo žena, otroci in ostali sorodniki ter številni prijatelji in znanci, ki so ga srečavali na življenja cesti, ki jim je bil vsem odkrit in dober tovariš, živahen družabnik in poštena trdna slovenska korenina. Pokojnega Uranka bomo ohranili v trajnem častnem spominu.

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

V nedeljo, dne 10. t. m., je bila pri Šercerju v Šmihelu razstava gospodinjstvo-kuharskih izdelkov, ki je pokazala uspehe gospodinjstvom-kuharskega tečaja, ki je bil pretekde tedne v Dvoru. Tečaj je vodila voditeljica gospodinjstvih tečajev Milka Hartmanova. Razstava je bila po količini in kakovosti razstavljenih predmetov odlična, ki je govorila o sposobnosti voditeljice, ki jo je vložila v tečaj. Milka Hartmanova je obenem obhajala petindvasetletnico njenega delovanja v slovenskih gospodinjstvih tečajih na Koroškem in tudi petdesetletnico rojstnega dneva. Še mnogo zdravih in uspešnih let!

ST. JANŽ V ROŽU

Naši mladinci se v okviru Slovenskega prosvetnega društva zelo zanimajo za plemeniti zimski šport, za smučanje. Zdrava duša v zdravem telesu je tudi njim vodilo, ker šport krepi telo in duha.

Malo skakalnico za skoke do 15 metrov so zgradili mladinci sami. Skakalnica je prav lepo in dobro zgrajena in ustreza za začetni trening v skokih.

Preteklo nedeljo, 10. t. m., so priredili tekmovalno, ki je bilo za naše razmere zelo lepa in zanimiva prireditve. Zbralo se je tudi prav lepo število gledalcev, ki so hoteli tekme opazovati in videti, kako se bodo naši smučarji postavili. Splošna kritika je bila, da so nekateri tekmovalci izvajali svoje skoke prav dobro, kar je uspeh vztrajnega treninga.

Vsak skakalec je imel tri skoke ter je bil v dveh najboljših ocenjen. Ocenjo je izreklo razsodišče, ki so mu pripadali: Mihi Gabrijel, Pepi Krasnik in Flori Gabrijel. Najboljši uspeh je dosegel Hanzek Gabrijel, tako po slogu kakor dolžini skoka. Ocena se je glasila: 211 točk 11 in 12 metrov. Hanzeku Gabrijelu so sledili po vrstnem redu: Hanz Weiss 119 točk 10,5 in 11,5 m, Rupi Schweiger 194 točk 10,5 in 11,5 m, Hanz Einspieler 187 točk 10,5 m in 11 m, Hanz Gabrijel 181 — 10 in 10 m, Hanz Kropivnik 179 — 9,5 in 10 m, Hanz Singer 163 — 9 in 9 m.

PLIBERK

„Po gozdu lovec s puško hodi“ ni kaj novega in naši lovci ljubijo lov, veže jih iskreno tovarštvo in kadar se zberejo skupaj, jim snovi za pogovore iz lovskih dogodivščin ne zmanjka. Nekateri izmed naših lovcev, ki so se ojunčili, da so se podali na lov v kočevske gozdove nad divje prašiče, v kraj kjer straši tudi volk in kosmati medved, pa vedo povedati neizčrpno mnogo resničnih in tudi po šegavi lovski domisliji izmišljenih pripetljajev in sicer tako, da ta, ki ni lovec, niti ne more ločiti kaj je res in kaj je „lovski latinščina“. Prijetno pa se le počutiš v njihovi družbi, ker to so vedri ljudje in če pridejo skupaj Milač, Možina, Huter, Anč, Tomic in še drugi dovtipov in izbranih šal ne manjka.

Eno je bilo pa res, na divjega prašiča so šli in ga tudi streljali in v dokaz, da so ga ustrelili, so napravili neko izmed preteklih sobot pojedino divjega prašiča pri Bruckenwurtu v Pliберку, na katero so povabili poleg lovcev tudi nekatere svoje prijatelje. Zunaj je padal snež ves drobno tkan, pri Bruckenwurtu pa se je razvila prijetna lovska veselica in le škoda, da brčkone zaradi snežnega vremena niso prišli vsi povabljeni lovci, ki bi razpoloženje še dvignili. Bilo je pa drugače vse v redu, Milka je prašičeve pečenke okusno priredila, lovec Huter je skrbel za šaljive domisleke, da so se zabavali vsi z gospodom dekanom vred. Prav razigrana sta bila tudi Maček in krojač mojster Opetnik s svojimi boljšimi polovicami. Godba je skrbela, da so se zavrteli mladi nadebudni pari, a tudi še starejši so prijeli vsak eno in pokazali, da so včasih znali in da še danes znajo plesati valček in tudi urno polko in še bi se jim zdelo pametno, tudi nove indijanske plese. Prav je tako, saj je pustni čas in treba je, da tu in tam iztisnemo tudi kaj veselega iz citrone našega življenja.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Igralska skupina na Brnci vabi na prireditev, ki bo v soboto, dne 16. februarja, ob 20. uri in v nedeljo, dne 17. februarja, ob 14. uri pri Prangerju v Zmotičah.

Na s p o r e d u: veseloigra

„PEG, SRČEK MOJ“

Igra je primerna za pustni čas, je polna zdravega humorja in zabavnih scen. Prisrčno vabljeni!

V četrtek, 21. februarja 1952, od 18.30 do 19.00 ure bo v celovškem radiu

LITERARNA ODDAJA

v spomin Lovrota Kuharja-Prežihovega Voranca.

IVAN MATIČIČ:

Moč zemlje

PRIPOVED VASI

12

Lipa je samevala, vas je bila tihotna. Prav na sredi ceste pred mesarijo se je razkoračil kovač in na glas čital „Stajerca“; besedo je podarjal za besedo pa ognjevitno izkresal stavek za stavkom, kakor bi nagnetal po nakovalu. Zraven so stali Ovniček, Blatar in Kužnik, grizli fajfe, da je kdo zaverovan kar žlindro pogoltnil. Jelen je mahnil z roko, navdušen vzklilnil pa glevil cigareto. Ljudje so šli mimo in se na daleč izognili, kajti kovač je bil nekoliko nakresan, mesar pa imel okrvavljeno srajco. Pred Špornovo hišo se je napihavala muzika.

Cedalje bolj je vrelo pri Špurnu. V Vrbnikovi krčmi ni bilo godca pa je bilo kar klavno. Gostje so marnvali čez to in ono, bili so pusti, kakor bi ne imeli rajniša v žepu. Fantje se niso mogli vzgati, in ko se je zvečerilo, je krčma umolknila. Tedaj šele je smuknil noter gospod Silan. Ni bil razpoložen. Kar hreščalo je iz njega. Zamahnil je sem in tja, nekaj zabasiral pa šel. Bil je namiren. Oštinega je pa vlekel k muziki. Toda fantje so šli vsakebi. Ta ni maral k Špurnu, oni je bil v strahu, tretji se je bil skregal s Paškalom, četrti ni maral

v bližino žandarjev — pa je šlo veselje narazen. Jozej je kar šel. Pred plesiščem si je potisnil čepico na oči pa gledal v živo valovje.

„Josel!“ Kar zagnala se je predenj Krista. „Doch einmal! Sam? Zato tem bolj srčan, gelt?“

„Frajlih!“ se je nasmehnil in močno puhnil cigaretni dim.

„Ti, ti!“ ga je zrla z dopadenjem. In kar naglo sta se spoprijela, se spustila v valovje. Krista se ni več zmenila za premnoge čestilce. Na prsij se slonela vojaku pa bila srečna. Saj so bili taki redki na Otavah. Neki celovski petelin se je grijel bled, a se ni upal črhniti, pred uniformo ni imel poguma. Valovje se je gnalo brez konca, naraščalo, vrelo. Jozej in Krista sta se oklepala vedno tesneje pa čebljala kar nemški. Jozej je bil omamljen, razžgan in jo je kar tikal. Valovje je prekipevalo. Krista pa pocuknila fanta s plesišča.

„Solne si bom preobula.“

Stopila sta v vežo. Pa ga je vščipnila v roko in zbežala po stopnicah. Na vrhu se je okrenila, čakala.

„Jaz tudi?“ se je osmelil.

Zasmejala se je, odprla sobo in vžgala luč. Jozej je dvignil nogo na stopnico pa okleval. V kuhinji je bil šunder, zunaj dirindaj. Ošinil je malo krog sebe pa kar smuknil gori. Krista je sedela na divanu, sezuvala si šolne. Levo nogo si je dvignila čez koleno desne, sklonila se globoko naprej, da so se ji grudi skoro odprle.

Jozej je začutil vročino prav v zatilniku in zaneslo ga je čez prag.

„Ali smem?“ je zadrhtel.

„Traust dich nicht...“ ga je pogledala poredno.

Stopil je noter. Dekle je zaprlo vrata. Jozej je drhtel, kakor bi stopil v sama nebesa. Samo z očmi je narahlo krenil: v kotu klavir, na mizici šopi rož, umivalnik z velikim zrcalom, postlja pa bela, čisto bela... Tako lepe sobe še nikoli ni videl. Bil je v Celovcu, služil v Gradcu, pa je videl same slamnjače, trdo nabasane, na stenah jermenje, tornistre, v oknih cunje — lepšega nikoli. Tu je pa toliko lepega — in brhko dekle, sam ogenj.

„Kaži!“ Snela mu je čepko in si jo potisnila na glavo. „Še bluzo, bluzo!“ Kar odpela mu je prepasni jermen pa vlekla za bluzo. Začuden jo je pogledal, a se vdal in si snel bluzo. Oblokla si jo je in stopila pred zrcalo. Čez pas ji je nekoliko mahedrala, čez grudi pa ne, bile so bujne. Strumno je salutirala in komaj zadrževala smeh. Sama nad seboj je imela dopadenje, saj je bila mikavna, da bi zlomila generala. Jozej je stal in gledal, kako se je sukala pred zrcalom in se urila v obratih na levo in desno. Ko se ji je zdelo vežbe dovolj, je bušnila v smeh.

„Ná, zdaj lahko greš,“ mu je vrnila čepko ter si slačila bluzo. Jozej je pristopil, a ga je neznansko zgrabilo. Roka je segla dekletu pod vrat in stisnila... Dekle se je izmuznila: „Ti, ti!“ je zapretila. Fanta je še bolj podžgalo.

„Krista!“ je dahnil in silil znova v objem. „Ti si tako zala... Krista...“ In se je je oklenil in se ji nagnil prav do lica, pa jo poljubil... Pa je drhtel naprej po nežni koži in obstal na ustnih... Krista pa ni izmaknila... Poljubil jo je znova na ustne pa občutil sladkost, kakršne še ni poznal... „Krista...“

„Beži, Josel!“ se je zganiila. „Obleci se in pojdi, da kdo ne pride. Saj nisi moj...“ Pa se je še mikavneje zasmejala in se vrgla na divan. Krilce se ji je zavijalo skoro do pasu — in Jozej je zazrl čipke belih hlačk... pa ga je kar zategnilo k nji. „Glej ga fanta, koliko si upa,“ ga je gledala. „Včas si pa bil tako moder, skoro bi me ne pogledal.“

„Krista, pusti me,“ je dahnil, pijan od sreče. „Vsaj še trenutek tu... jutri itak pojdem...“ Iz vaze je snela vrtnico pa mu jo je zataknila za čepko: „Ná, Joze, za spomin.“ Pocukala ga je za brkce, nato pa kar objela in pritegnila nase...

Jozej je zadrhtel. Toliko sreče, svoj živ dan ni občutil take. S čim si je pridobil tako milost? Vsa minula leta so se mu zazivala v sencah. Rasel je v gmajni, ona se razvijala na divanu; leta so mu zorela v štali, nji cvetela ob klavirju. Z volmi se je ubijal, tiste zabite voliče objemal, se z njimi bratil, tepec! Vse Otave premorejo same butaste rogače, Špornovi imajo gosposke konje. A sredi Otave je sonce, sredi same živine sveti čudolepa zvezda, prav njemu sije, nanj se je nagnila... Ali je je vre-

Izvor atomske energije

Atomska energija ali točneje nuklearna energija je bila pred 10 leti še čisto neznan pojem, a danes je v središču svetovnega zanimanja. Čeprav je človeštvo šele po dogodkih na Japonskem pred samim koncem druge svetovne vojne zvedelo, da je učenjakom uspelo izkoristiti nov, na prvi pogled neizčrpni izvor energije, niso za znanstvenike in tiste, ki so spremljali razvoj znanosti na tem področju predstavljali ti dogodki nobenega posebnega iznenadenja. Atomska fizika je že proslavila svojo 50-letnico, a atomska bomba in začetek delovanja prve eksperimentalne električne centrale na atomski pogon v ZDA, so rezultati naporega prizadevanja na tisoče znanstvenikov, da bi znašli in razjasnili zakone, katerim je materija pokorna.

Sestav atomov

Danes je že vsakomur bolj ali manj znano, da je materija zrnate strukture. Vsa materija je sestavljena iz določenega števila majhnih delcev, izmed katerih so najvažnejši protoni, elektroni in nevtroni. Vsi atomi so sestavljeni iz centralnega jedra, v katerem se nahajajo protoni in nevtroni ter elektroni, ki krožijo krog njih. Atom kakršnegakoli elementa (danes jih poznamo 98) je izenačen s številom elektronov, z drugimi besedami, s številom protonov v jedru, kajti določeno število protonov lahko veže nase samo enako število elektronov. Proton sam predstavlja jedro vodika; deuterij ali težki vodik ima en proton in en nevtron, v jedru helija sta dva protona in dva nevtrona itd. Število nevtronov ne igra po tem, vsaj kar se tiče kemijskih svojstev, nikakršne vloge. Važen pa je medsebojni odnos števila nevtronov do števila protonov, posebno v pogledu stabilnosti jedra. Samo določene kombinacije enih in drugih tvorijo trde stabilne tvarine. Vendar se kaže, da število nevtronov ni določeno na popolnoma enoten način. Število raznih izotopov, kakor imenujemo atome nekega elementa z različnim številom nevtronov v jedru, prehaja danes 900. Velika večina teh izotopov je nestabilna, radioaktivno razpada na en ali drugi način, dokler končno ne preide v neki stabilni izotop. Število stabilnih izotopov pri poedinah elementih je precej različno. Nekateri elementi kot n. pr. natrij, imajo samo enega, medtem ko drugi, n. pr. kalij ima celo 10 stabilnih izotopov. Je neko jedro stabilno ali ne, je odvisno od mnogih faktorjev, v prvi vrsti od energije spajanja jedra. Energija spajanja je osnovni pojem nuklearne fizike.

Atomsko jedro drže v skupnosti nuklearne sile. Njihov značaj ni še do danes popolnoma raziskan. Toda jasno je, da so one mnogo močnejše od električnih sil, s katerimi se pozitivno naelektrjeni protoni medsebojno odbijajo. One so dejanski izvor atomske energije. Da bi neko jedro razstavili na njegove sestavne dele, moramo obvladati privlačne nuklearne sile, ki delujejo med njimi. Moramo torej izvršiti dolo-

čeno delo, uporabiti določeno energijo. Toda če moramo jedru priveriti neko energijo (da bi ga razstavili), tedaj bi se pri njenem formiranju ta energija morala osvoboditi.

Energija je, po nešteto krat dokazanem principu fizike, neuničljiva. Po drugi strani, vsaki energiji pripada določena masa in obratno, vsaka masa predstavlja določeno energijo. Osvoboditev energije pri formiranju nekega jedra bo tudi v izgubi mase. Jedro, sestavljeno iz poedinah delcev je lažje od skupne teže vsakega delca posebej. S preciznimi metodami je uspelo dokazati ne le osnovni zakon Einsteina o relativizmu, temveč tudi, da se točno merijo razlike v masah ali kakor je strokovni naziv — defekti mas. Iz defekta mase nekega jedra se da točno izračunati njegova energija spajanja, energija, ki se je ob njenem formiranju osvobodila. Navadno se v nuklearni fiziki dela s tisto energijo, ki jo je potrebno nekemu jedru priveriti, da bi se od nje ločil en edini del, proton ali nevtron. Tako preračunane energije niso pri vseh jedrih enake.

Tri milijonkrat večja energija

Veliko količino svojih potreb krije človek z izkoriščanjem kemijske energije, ki je v premoči, nafti in v drugem raznem gorivu. Energija, ki se ob gorenju osvobaja je posledica kemijske reakcije — pregrupacija atomov kot celice, rušenje enih molekul in oblikovanje drugih. V teh kemijskih procesih sodelujejo samo elektroni, in to v glavnem tisti, ki so najbolj oddaljeni od jedra. V atomu so elektroni vezani z električno silo, ki je v odnosu na nuklearne sile precej šibka. Tako se n. pr. pri izogrevanju enega grama najboljše premoga osvobodi energija, ki znaša nekaj manj od stotinke kilovatne ure. Energija spajanja nukleona, t. j. protonov in nevtronov v jedru je približno milijonkrat večja od energije, s katero so povprečno vezani elektroni v atomu. Jasno je, da bi po tem v procesih, v katerih bi protoni in nevtroni sodelovali v medsebojnih pregrupacijah, bile osvobojene prav tolikokrat večje energije.

Račun kaže, da bi recimo spajanje štirih protonov v 1 gram helija osvobodil energijo 200.000 kilovatnih ur, t. j. okrog 3 milijonkrat večjo energijo od tiste, ki bi se osvobodila pri spajanju 2 atomov v gram vodikovega plina. Toda pogoji za odvijanje takih nuklearnih procesov, v katerih se svobodni delci nukleoni spajajo in formirajo v jedro, so popolnoma drugačni o donih, s kakršnimi se navadno razvijajo kemijski procesi.

Do 1939 je bilo videti nemogoče

Nuklearne sile delujejo pri zelo majhni oddaljenosti. Sila, s katero proton privlači drugega, deluje šele tedaj, ko se mu ta približa v razdalji, ki ni večja od samega protona. Po drugi strani pa se protoni, ki igrajo glavno vlogo pri takih reakcijah, med seboj odbijajo z električno silo. Da bi jih nuklearne sile spojile, je potrebno, da najprej prevladajo sile s katerimi se med seboj odbijajo, a to je možno edino, če se izredno hitro kretno in to z izredno brzino, ki je mnogo večja od hitrosti, ki jo imajo delci pri normalni temperaturi. Take reakcije se razvijajo le pri temperaturi 10 milijonov stopinj ter so zato dobile ime termonuklearne reakcije. Težko, da bi tako temperaturo, razen z eksplozijo atomske bombe, lahko dosegli na zemlji. Taki procesi pa se stalno razvijajo v notranjosti sonca in ostalih zvezd, kjer je temperatura od 15 do 30 milij. stop. Zato so prav ta telesa izvor silne energije, ki vlada v zračnem prostoru.

Tudi v drugih nuklearnih procesih, ki se razvijajo pod delovanjem radioaktivnih in kozmičnih žarkov, se osvobajajo podobne energije. Vendar so to posamezni primeri, ki se dogajajo v izredno majhni količini materije. Vse do leta 1939 je bilo videti, da je nemogoče ustvariti pogoje za razvijanje takih reakcij, pri katerih bi osvobojene energije lahko služile. Še isto leto pa so odkrili popolnoma nov proces — cepitev jedra. Tri leta pozneje, 2. decembra 1942 pa je začela delovati v Chicagu prva nuklearna peč.

RADIO-PROGRAM

RADIO LJUBLJANA

Nedelja, 17. februar:

7.00 Pester glasbeni spored — 8.20 Zeleli ste — poslušajte! — 9.00 Pesniška žetev v letu 1951 (literarno-glasbena oddaja) — 9.40 Dopoldanski koncert orkestralne glasbe — 11.00 Od pravljice do pravljice — 11.30 Igra Vaški kvintet, pojeta Božo in Miško — 12.15 Pesmi Primorske — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.45 Slovenske polke — 16.00 Tržaško gledališče se Vam predstavi — 17.00 Iz popularnih baletov — 17.30 Igra godba na pihala — 18.75 Promenadni koncert — 19.10 Zabavna glasba.

Ponedeljek, 18. februar:

5.30 Pester glasbeni spored — 12.00 Lahek opoldanski koncert — 13.00 Vam ugaja? — 15.30

olska ura za nižjo stopnjo — 17.30 Igra trio Jackson — 17.50 Vorančeva neobjavljena novela — 18.10 Koračnice iz oper — 20.00 Jezikovni pogovori — 20.10 Simfonični koncert.

Torek, 19. februar:

5.30 Pesta godba — 6.35 Gospodinjski nasveti — 11.00 Solška ura za nižjo stopnjo — 11.30 Solška ura za višjo stopnjo — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Slovenske narodne pesmi — 14.00 Koncert lahke glasbe — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 17.30 Zdravstveni nasveti — 19.00 Zabavna glasba.

RADIO CELOVEC

Nedelja, 17. februar:

7.30 Poje mešani in moški zbor iz Smihela pri Pliberku pod vodstvom M. Sadjaka. Duhovni nagovor — 8.10 Kmečka oddaja — 12.45 Tedensko kulturno zrcalo — 13.20 Opoldanski koncert — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Oddaja za otroke — 19.15 Misli k času — 20.15 Sportna poročila.

Ponedeljek, 18. februar:

6.15 Jutranja glasba — 7.15 Pesta godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solška oddaja — 11.00 Solška ura — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.45 Glas mladine — 14.30 Poročila. Objave. „Perhta“ — 15.00 Solška oddaja — 16.00 Pevska ura — 19.15 Tukaj je Evropa.

Torek, 19. februar:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Veder dopoldne — 11.25 Solška oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila. Objave. Zdravniški vedeži. Pevska ura — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Solistična ura — 18.30 J. Zagor: Vrtinec (zvočna igra) — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Opera.

Sreda, 20. februar:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 9.30 Pozdrav zate — 10.15 Solška oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Solška oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila. Objave. Za podeželje — 15.00 Solška oddaja — 17.10 Popoldanski koncert.

RADIO SCHMIDT

„hiša malega človeka“

Radio-aparati za vsakogar (obroki po dogovoru) • električni material, žarnice za domačo uporabo in prodajo • Moderne reparaturne delavnice • Studio za snemanje na ploščo.

Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-48

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

17. februarja izredna predstava:
Dschungel-Kavalkade
Od 16. do 18. februarja:
Die Sünderin

Peterhof

Od 16. do 18. februarja:
Die Liebesabenteuer des Lord Fallstaff
17. februarja pravljica predstava:
Schneewittchen und Rosenrot

KRIVA VRBA

16. in 17. februarja:
Bitterer Reis

BOROVLE

Od 16. do 18. februarja:
Polonaise

VELIKOVEC

Od 15. do 17. februarja:
Frühling auf dem Eis
19. februarja:
Das gibt es nur in Texas

Vabilo

SPD „Srce“ v Dobrli vesi bo v nedeljo, dne 17. februarja t. l., ob 14.30 uri priredilo v Narodnem domu veseloigro

ZAMETENI VLAK

Po igri bo ljudski ples v gostlini Malej.
Srčno vabljeni!

VELIKE KATASTROFE BELEGA ELEMENTA NA KOROŠKEM

Neprestane snežne padavine v zadnjih dneh so povzročile na Koroškem in Vzhodnem Tirolskem nepregledne prometne motnje in so promet deloma popolnoma ustavile. Samo snežne padavine v noči od srede na četrtek, ko je padlo 15 do 20 cm novega snega in po nekaterih krajih po metre visoke zametive, so skoraj na vseh cestah velikovskega okraja in drugod po deželi prekinile vsak avtobusni promet. Ravnotako se borijo s snegom zvezne železnice in imajo vlaki ogromne zamude. Trajne močne padavine pa so promet še znatno poslabšale. Vremensko poročilo od petka pa napoveduje še nadaljne padavine.

V primeri s snežinko pomenijo mase snega ogromno težo. Snežinka tehta eno tisočinko grama. Če pa leži sneg samo 10 cm visoko znaša teža na prostoru, ki obsega 100×100 metrov, ki odgovarja površini male vasi 100.000 kg. Teža snega na površini 1 km² pa že znaša 10 milijonov kg. Desetcentimeterska snežna masa na Koroškem, ki obsega okoli 10.000 km² bi tehtala 100 milijonov ton.

Brez dvoma pa stane trebljenje snega državo, dežele in občine ogromne vsote.

Birokratski aparat v Avstriji narašča

Pred nedavnim je uradni avstrijski tisk objavil statistiko, ki priča o dokaj žalostnih razmerah avstrijskega gospodarstva. 8 milijonska Avstrija šteje le 747.848 delavcev, čeprav se v precejšnji meri prišteva k industrializiranim državam. V letošnjem državnem proračunu je predvidenih 246.531 uslužbencev, od tega 35.426 pogodbenih, 25.000 policajev in orožniških uradnikov, 145. paznikov, 64.600 železniških uslužbencev itd.

Iz te statistike je razvidno, da je administrativni aparat od leta 1938 do danes narastel za celih 18%, medtem ko o prirastku prebivalstva v Avstriji sploh ni govora. Kapitalistično gospodarstvo se pač ne ozira na nič drugega kot na svoj obstoj.

Meseca aprila bomo pričeli z montažami nalihih dvigal za seno in hlevskih železnih

Oskrbite tudi vi pravočasno vaše prednaročilo

Montaže so z garancijo tvornice

Za kolonjo naročite že sedaj:

stroje za obračanje sena, grablje

za seno, kosilnice itd.

Strojna trgovina

Hans Wernig, Celovec

Paulitschgasse 13

den. V Gradcu je tudi videl mnogo brhklih, same gospodične, kmetijske nobene, toda lepše od Kriste nikoli nikjer. Stisnil je njeno nežno roko, pa se je nakrat ustrašil svojih žuljevih rok — in ga je bilo sram... Saj je ni vreden! Če bi imel bele roke, bi bil oficir, tako pa je komaj prostak. Pastir, gozdar, kmet, prostak! Pa sloni na divanu ob beli gobolici — ali ga ni sram! V mislih je pričel zmerjati samega sebe, najrajši bi se pogljal v zid, opljuval si roke...

„Kaj praviš?“

„Nič...“

Še tesneje se je privila k njemu, da je začutil srce na srcu... Pa mu je šinila skozi senca Tonca... Niti mislil ni nanjo, a ga ošine. Hm, kaj bi Tonca, ko je tako mrtva, molčeca, pa raskave roke ima, kakor lubje, lica zagorela. Kar nekaj je bleknil.

„Kako?“

„Nič nisem žinjal... Saj si ti moja... Krista... moja...“ je dihal brez uma...

„Kako si vroč, Joze...“ ga je gledala globoko v oči, da je fant sunkoma utripal. Od prevelike sreče je bil kar bolan... Kaj bo jutri? Njeni čestitci se bodo zagnali vanj, ona ga bo pa tajila, saj je tako ubog... Samo norčuje se iz njega. Saj mu je rekla, da je žuljeva irhovina, ne, ni rekla, ali gotovo si to misli, misli, misli... Te trde roke, pa te težke noge — kam naj jih skrije?

„Stoji!“ se je sunkoma zdramila. „Godba je

prestala, čuj, vse tiho. Je mar tako pozno?“ Planila je k vratom, jih narahlo odprla.

„Krieg!“ je udarilo noter, kakor bi šinil blisk meča. Krista je odskočila, Joze je vstal — in spogledala sta se. Dolg, vprašujoč pogled. Nji so se počasi oči zaiskrile, okrog usten se je nabral smehljaj, kakor bi jo prešinile nove nade.

„Es ist höchst Zeit — pojdi, Joze,“ ga je skoro priganjala, vsa nemirna.

Joze si je popravljal prepasni jermen: „Saj grem — adijo!“ V naglici mu je podala roko, a ni rekla niti besedice, mudilo se ji je doli. Joze je jo mahnil ven in kar zdrknil po stopnicah.

„Mobilisierung!“ je bušnilo, niti ni vedel odkod.

Stopil je iz veže. Kakor bi bil vžgal iskro, je vzplamtela mpožica pred hišo in se zamajala podžgana. Joze je obstal, skoro prepaden. Videl je žandarja, ki je spravljal papirje, pa drugega, ki je pribijal na hišo plakat.

„Doli s Čušil!“ je zarjul nekdo. Joze se je ozrl in videl Paškala, ki je udiral po mizi.

„Krucifiks, doli s prvaki!“ je zahrpal kovač naravnost proti Jozeju. Na drugem koncu je žugal mesar Jelen, pijan kot mavra. In vsa zbrana družba se je zaganjala sem in tja in kričala blela in strašna.

„Heil! Nieder mit Mördern!“ se je repenčil Fric.

„Nieder mit Feinden!“ je vžigal Stih.

„Nieder! Heil!“ je šlo vsevpred.

(Dalje)